

Een woordje uitleg bij de sociale grondrechten

Sinds 1994 bevat de Belgische grondwet een bepaling van de Sociale Grondrechten van de Belg. Sociale grondrechten onderscheiden zich van de klassieke grondrechten doordat ze niet direct afdwingbaar zijn. De sociale grondrechten erkennen dat iedereen recht heeft op een menswaardig leven en vereisen dat de overheid actief optreedt. Deze grondregels zijn dan ook richtinggevend voor het beleid.

De sociale grondrechten zijn opgenomen in artikel 23 en artikel 24. Ze zijn in de Belgische Grondwet als volgt omschreven:

Art. 23. Ieder heeft het recht een menswaardig leven te leiden.

Daartoe waarborgen de wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel, rekening houdend met de overeenkomstige plichten, de economische, sociale en culturele rechten, waarvan ze de voorwaarden voor de uitoefening bepalen.

Die rechten omvatten inzonderheid:

1° het recht op arbeid en op de vrije keuze van beroepsarbeid in het raam van een algemeen werkgelegenheidsbeleid dat onder meer gericht is op het waarborgen van een zo hoog en stabiel mogelijk werkgelegenheidspeil, het recht op billijke arbeidsvoorwaarden en een billijke beloning, als mede het recht op informatie, overleg en collectief onderhandelen;

2° het recht op sociale zekerheid, bescherming van de gezondheid en sociale, geneeskundige en juridische bijstand;

3° het recht op een behoorlijke huisvesting;

4° het recht op de bescherming van een gezond leefmilieu;

5° het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing.

Art. 24

§ 1. Het onderwijs is vrij; elke preventieve maatregel is verboden; de bestraffing van de misdrijven wordt alleen door de wet of het decreet geregeld.

De gemeenschap waarborgt de keuzevrijheid van de ouders.

De gemeenschap richt neutraal onderwijs in. De neutraliteit houdt onder meer in, de eerbied voor de filosofische, ideologische of godsdienstige opvattingen van de ouders en de leerlingen. De scholen ingericht door openbare besturen bieden, tot het einde van de leerplicht, de keuze aan tussen onderricht in een der erkende godsdiensten en de niet-confessionele zedenleer.

§ 2. Zo een gemeenschap als inrichtende macht bevoegdheden wil opdragen aan een of meer autonome organen, kan dit slechts bij decreet, aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen.

§ 3. Ieder heeft recht op onderwijs, met eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden. De toegang tot het onderwijs is kosteloos tot het einde van de leerplicht.

Alle leerlingen die leerplichtig zijn, hebben ten laste van de gemeenschap recht op een morele of religieuze opvoeding.

§ 4. Alle leerlingen of studenten, ouders, personeelsleden en onderwijsinstellingen zijn gelijk voor de wet of

het decreet. De wet en het decreet houden rekening met objectieve verschillen, waaronder de eigen karakteristieken van iedere inrichtende macht, die een aangepaste behandeling verantwoorden.

§ 5. De inrichting, erkenning of subsidiëring van het onderwijs door de gemeenschap wordt geregeld door de wet of het decreet.

Deze grondrechten werden al vertaald door verschillende verenigingen en organisaties die werken rond kansarmoede en armoedebestrijding. De hulpplaat over de sociale grondrechten maakt gebruik van volgende vertaling: het recht op erbij horen, cultuur en vrije tijd, onderwijs, arbeid, inkomen en sociale zekerheid, huisvesting, gezond leefmilieu, gezondheid en bijstand. Enkele voorbeelden ter verduidelijking:

- *Recht op erbij horen.* Vb. mensen in armoede mogen mee beslissen hoe het beleidsplan voor de volgende legislatuur eruit ziet, ervaringsdeskundigen worden ingeschakeld in diverse organisaties
- *Recht op cultuur en vrije tijd.* Vb. vakantieparticipatie, deel kunnen nemen aan sportactiviteiten (door financiële ondersteuning), ook in de verenigingen waar armen het woord nemen (ontspannings)activiteiten bekend maken
- *Recht op onderwijs.* Vb. de juiste studierichting kunnen volgen, een studiebeurs ontvangen om school te kunnen lopen, een duidelijk prijskaartje bij elke school
- *Recht op arbeid.* Vb. hogere minimumlonen, waardering en erkenning van vrijwilligerswerk, hulp bij het vinden van betaalbare kinderopvang voor werkenden
- *Recht op inkomen en sociale zekerheid.* Vb. een menswaardig leefloon, iedereen ontvangt dezelfde basissteun bij ziekte
- *Recht op behoorlijke huisvesting.* Vb. elektriciteit, gezonde woning, de woning is aangepast aan de specifieke noden van de bewoners
- *Recht op bescherming van een gezond leefmilieu.* Vb. veilige buurt, gezonde wijk
- *Recht op bescherming van de gezondheid.* Vb. de overheid neemt maatregelen om oorzaken van ongezondheid zoveel mogelijk weg te nemen, voorlichting om mensen te helpen hun eigen gezondheid te bewaken
- *Recht op sociale, geneeskundige en juridische bijstand.* Vb. gratis juridische bijstand, budgetbeheer en schuldbemiddeling, toegankelijke hulpverlening

De verschillende overheden in België nemen heel wat maatregelen om voor elke burger een aantal sociale grondrechten te garanderen. In de praktijk blijken die niet altijd de beoogde doelgroep te bereiken. Om daaraan tegemoet te komen ontwikkelde de Vlaamse overheid de website www.rechtenverkenner.be. Die portaalsite over sociale grondrechten geeft gedetailleerde info over uiteenlopende sociale grondrechten en hieraan verbonden sociale voordelen en tegemoetkomingen op het vlak van onderwijs, arbeid, inkomen, welzijn, cultuur.